

RAASIKU VALLA

2023. AASTA

EELARVE SELETUSKIRI

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
1.1 Majandusprognoos	4
2. Ülevaade Raasiku valla 2023. aasta eelarvest	5
2.1 Eelarve koostamise protsess	5
2.2 Eelarve ülesehitus, esitusviis ja alusandmed	5
2.3 Valla rahvastik ja keskmine sissetulek	6
2.4 Tulumaksueraldis	10
2.5 Raasiku valla 2023. aasta eelarve	11
2.6 Põhitegevuse tulud	11
2.6.1 Maksutulud	13
2.6.2 Muud tegevustulud	17
2.7 Põhitegevuse kulud	17
2.7.1 Antavad toetused	18
2.7.2 Muud tegevuskulud	19
3. Kulude jaotus tegevusalade järgi	20
3.1 Üldvalitsemine	21
3.2 Avalik kord ja julgeolek	22
3.3 Majandus	22
3.4 Keskkonnakaitse	23
3.5 Elamu- ja kommunaalmajandus	24
3.6 Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon	25
3.7 Haridus	30
3.8 Sotsiaalne kaitse	31
4. Investeermistegevus	34
5. Finantseermistegevus	36
6. Likviidsete varade muutus	38
Lisa eelarve seletuskirjale	39
Kehtivad ja üleminevad laenu- ja töövõtulepingud	39

1. Sissejuhatus

Raasiku valla 2023. aasta eelarve koostamise õiguslikuks aluseks on kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) ning kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFJS).

Eelarve on tekkepõhine ja koostatud põhitegevuse tulude (maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused ja muud tegevustulud), põhitegevuse kulude (antavad toetused ja muud tegevuskulud), investeerimistegevuse (põhivara soetus ja müük, põhivara soetuseks saadav ja antav sihtfinantseerimine, osaluste soetus ja müük, antavad ja tagasi laekuvad laenud, finantstulud ja -kulud), finantseerimistegevuse (laenude võtmine ja tagasimaksmine) ja likviidsete varade muutuse (kassa ja pangakontode saldo muutus) liigenduses. Arvestatud on Raasiku valla eelarvestrateegiaga aastateks 2023-2026.

Eelarve selline ülesehitus annab võimaluse eristada põhi- ja investeerimistegevust. Eelarvestruktuurist selgub omavalitsuse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude suhe ehk põhitegevuse tulemlahutus ja omafinantseerimise võimekus (investeeringute tegemise ja laenude teenindamise võimekus). Seletuskirjas on erinevate eelarveaastate andmete kajastamisel eristatud tegelikke andmeid märkega „tegelik“, korrigeeritud eelarve andmeid märkega „eeldatav“ ja märkega „eelarve“ on märgitud 2023. aasta eelarvesse planeeritud andmed.

Raasiku valla 2023. aasta eelarve põhitegevuse tulud on planeeritud 2022. aastaga võrrelduna 6,5% suuremad ja kulud 12% suuremad. Kulude kasvu eestvedaja on personalikulu (kasv 22,5%), mõjutatuna riigi poolt kehtestatud õpetajate miinimumpalga 23,9%-lisest kasvust. Oluliseks kulude mõjutajaks on ka kallinenud elekter ja soojus. Tulude kasv on planeeritud tulenevalt üksikisiku tulumaksueraldise 11,3%-lisest kasvust, milles on arvestatud valla maksumaksjate arvu suurenemise ja kasvavate töötasudega.

Põhitegevuse tulemlahutus jääb positiivseks, kuid langeb 54,8%, kuna kulud kasvavad kiiremini kui tulud. Tulemi oluline vähenemine algas juba käesoleval aastal, mõjutatuna energiakulude kasvust. Investeeringuid on planeeritud 2023. aasta eelarvesse 1,8 mln euro väärtuses, mis on ca 36% ehk 1 mln eurot vähem kui 2022. aastasse planeeritud. Vähenemise peamine põhjus on finantseerimisvõimekuse langemine tulenevalt kasvanud põhitegevuse ja finantskuludest ning likviidsete vahendite vähenemisest. Investeeringute- ja olemasolevate finantskulude katmiseks on lisaks valla omavahenditele (0,4 mln) planeeritud kasutada sihtotstarbelisi toetuseid (0,5 mln), põhivara müügist saadavat tulu (0,2 mln) ja täiendavat laenu (1,4 mln).

Pikas perspektiivis tuleb hoiduda põhitegevuse kulude suuremast kasvust võrrelduna põhitegevuse tuludega, sest ainult nii on võimalik säilitada ja suurendada omafinantseerimise võimekust. Seepärast on oluline, et valla rajatise majandataks efektiivselt, hooned oleksid energiasäästlikud ning ebavajalik ja omavalitsust asjatult koormav vara võõrandataks.

1.1 Majandusprognoos

Eesti Panga käesoleva aasta septembrikuus avaldatud majandusprognoosi kohaselt viib kiire hinnatõus Eesti majanduse sel aastal 0,5%-lisse langusesse, kuid jõuab eeldatavalt järgmisel aastal 1%-lisse majanduskasvu.¹ Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos (avaldatud augustis) lubab loota, et käesolev aasta lõppeb aga 1%-lise kasvuga ja langeb järgmisel aastal 0,5% võrra, kuid jääb siiski positiivseks. SEB Panga majandusprognoosi (avaldatud august 2022) kohaselt on Eesti majandus sisenenud langusfaasi, mis kestab 2023. aasta teise pooleni ning normaalne rütm majanduses taastub 2024. aastal.²

Kõik nimetatud majandusprognoosid hindavad olenemata majandusest tervikuna tööturu püsimist suhteliselt stabiilsel tasemel. SEB Panga ja Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt töötus järgmisel aastal vähesel määral kasvab ja saab olema 6,4-6,8%. Eesti Panga prognoosi kohaselt kasvab töötus järgmisel aastal 8,6%-ni. Võrdluseks 2021. aasta töötuse määr oli 6,2% ja käesoleva aasta III kvartali töötus on 5,6%.

Majandusaktiivsuse vähenemisele vaatamata püsib palgakasv suhteliselt kiire ka järgmisel aastal, kuid alanenud kindlustunne võib palgatõusuootusi kärpida. Prognoosi kohaselt stabiliseerub palgakasv 5% juures alles alates 2024. aastast³. Samal ajal reaalpalka vähenemine jätkub.

---

¹ Eesti Panga majandusprognoos <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-hinnatõusu-vastu-vaja-samme-nii-keskpangalt-kui-ka-valitsuselt-20092022>

² SEB majandusprognoos <https://www.seb.ee/foorum/pressiuudised/seb-majandusprognoos-eestil-ei-onnestu-majanduslangust-valtida>

³ Rahandusministeeriumi majandusprognoos <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/majandus-ja-rahandusprognoosid/rahandusministeeriumi-majandusprognoos>

2. Ülevaade Raasiku valla 2023. aasta eelarvest

2.1 Eelarve koostamise protsess

Eelarve koostamist alustati käesoleva aasta augustis, mil sõnastati eelarve põhimõttelised seisukohad ning vaadati üle algandmete korje blanketid. Novembris toimusid kohtumised kõikide alaeelarvete (allüksuste ja/või valdkondlikud eelarved) eest vastutavatega (allüksuste ja/või valdkondade juhid), läbi rääkimaks 2023 eelarve. Sealjuures olid eelarve koostamise aluseks 2023-2026 eelarvestrateegias kinnitatud põhimõtted, sh oluliste investeeringute kavandamine.

2.2 Eelarve ülesehitus, esitusviis ja alusandmed

Eelarves on kõik tulud ja kulud planeeritud tekkepõhiselt, st majandustehingud kajastatakse selles perioodis, millal tehingud on tehtud, mitte ajal, millal tekivad nende tehingutega seotud laekumised ja väljamaksed. Eelarve ülesehitus on vastavuses KOFJS-s tooduga.

Valla eelarve koostamisel on arvestatud riigi majanduse hetkeolukorda, toetudes eelkõige Rahandusministeeriumi 2022. aasta suvisele majandusprognosile. Valla eelarve koostamiseks olulised näitajad on toodud järgmises tabelis.

Tabel 1 Majanduslikud näitajad 2019-2023 (allikas: Rahandusministeerium)⁴

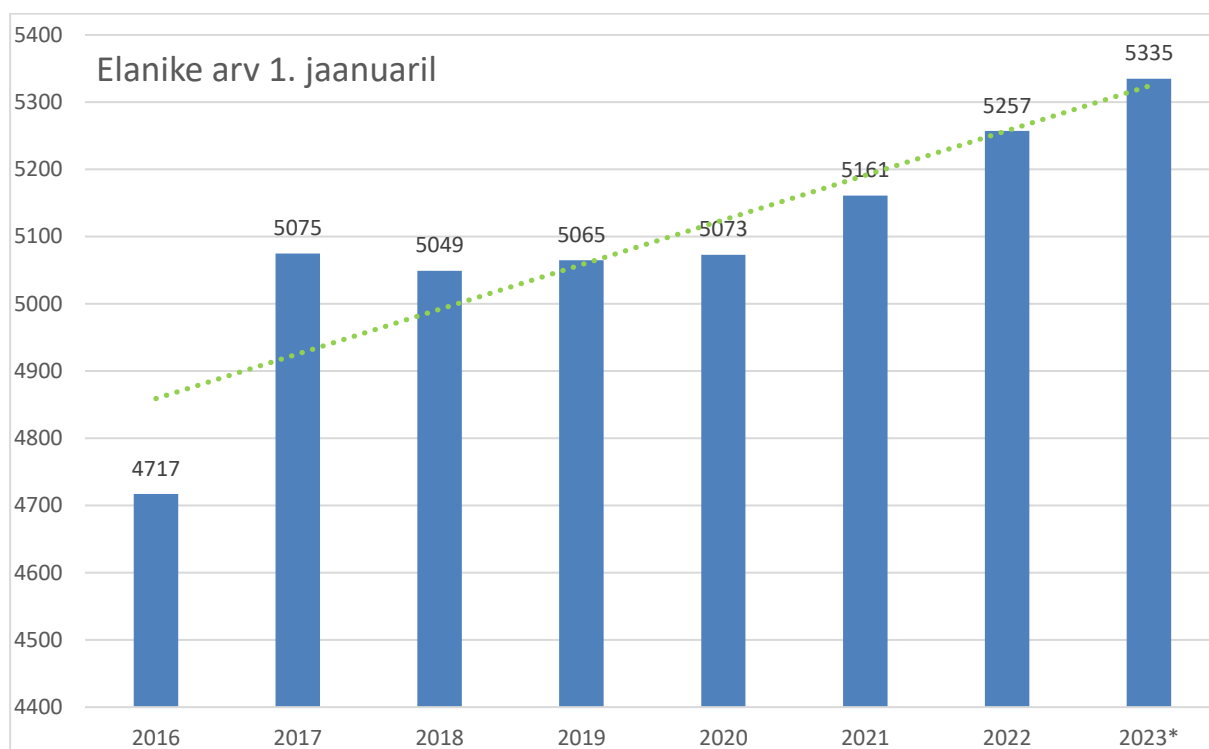
Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023
SKP reaalkasv	3,3/5	-5,5/-0,6	9,5/8	1	0,5
Tarbijahinnaindeks	2,2/2,3	-0,2/-0,4	3,7/4,6	19,5	6,7
Keskmine palk (eur)	1404/ 1407	1484 / 1448	1549/1548	1718	1845
Keskmise palga nominaalkasv	7,2/5,1	1,1/2,9	7/6,8	11	7,4
Keskmise palga reaalkasv	4,8/5,1	3,4/3,4	3/2,1	-7,1	0,7
Tööpuuduse määr	5/4,4	7,5/6,9	6,7/6,2	6	6,4

⁴ Rahandusministeeriumi majandusprognos, murrujoone taga kuni 2021 tegelik näitaja, murrujoone ees konkreetse aasta kohta viimane majandusprognos. 2022 ja 2023 andmed Rahandusministeeriumi 2022 suvine majandusprognos.

Lisaks majanduse käekäigule on kohaliku omavalitsuse üksuse (edaspidi KOV) **tulud ja kulud sõltuvad** rahvastikuregistris KOV-i territooriumile registreeritud rahvaarvust ning maksumaksjate osakaalust selles.

2.3 Valla rahvastik ja keskmine sissetulek

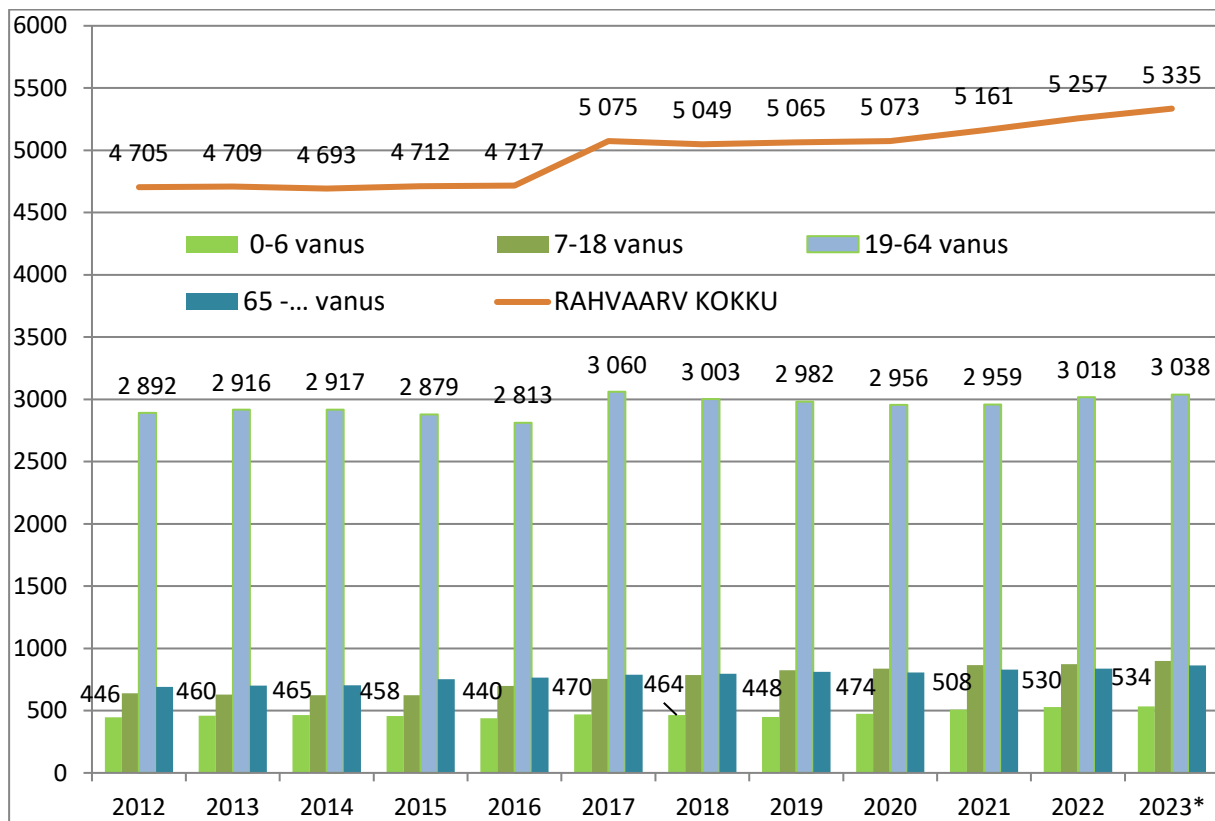
Eelarve, eriti eelarve aluseks olevate arengudokumentide koostamisel on oluline teada rahvaarvu muutumise trende vanusegruppide lõikes ja seda nii tulude kui kulude prognoosimisel. Raasiku valla rahvastiku arvulist ja vanuselist struktuuri ning muutuse trende saab jälgida järgnevatelt joonistelt.

2023* = rahvaarv seisuga 01.11.2022

Joonis 1 Raasiku valla rahvaarv rahvastikuregistris (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Eeltoodud joonisel on rahvastiku andmed 1. jaanuari seisuga, millele on lisatud eelarve koostamise aja ehk 01.11.2022 seis. On positiivne, et 2017. aasta rahvaarvu kasv, tulenevalt haldusreformist, on jäänud püsima ning on 2021. aasta alguseks ka ületatud. Käesoleva aasta hetkeseis (01.11.2022) on 5335 ehk +78 inimest aasta algusest ning see rahvaarv on aluseks 2023. aasta eelarve tulude prognoosimisel.

2023* = rahvaarv seisuga 01.11.2021

Joonis 2 Raasiku valla rahvaarvu muutus vanusegruppide lõikes (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Käesoleva aasta 10 kuuga on valla rahvaarv kasvanud 78 elaniku võrra (2022. aasta kogukasv 96), sealjuures kõige enam on suurenenud vanusegrupid 7-18 ja 65+, mõlemad 27 inimese võrra. Aasta varem oli suurima kasvuga tööealine elanikkond: + 59, mis sel aastal on kasvanud eelarve koostamise ajaks 20 võrra.

Kasvuga on kõik vanusegrupid, sealjuures kõige noorema vanusegrupi (0-6) muutus on neljandat aastat järjest positiivne ning moodustab valla rahvaarvust 10%.

Vanusegrupp 7-18 (kooliealised, tööturule sisenejad) on alates 2016. aastast hakanud suurenema enam kui teised, kas kogukasvu või teiste vanusegruppide arvelt. Kui 2012 moodustas see vanusegrupp rahva koguarvust 14% ja suhe vanusegrupiga 65+ (pensioniealised) oli -50 kooliealiste kahjuks⁵, siis 2022 novembris moodustab see grupp 17% koguarvust ja ületab vanusegruppi 65+ ehk pensioniealisi 37 võrra.

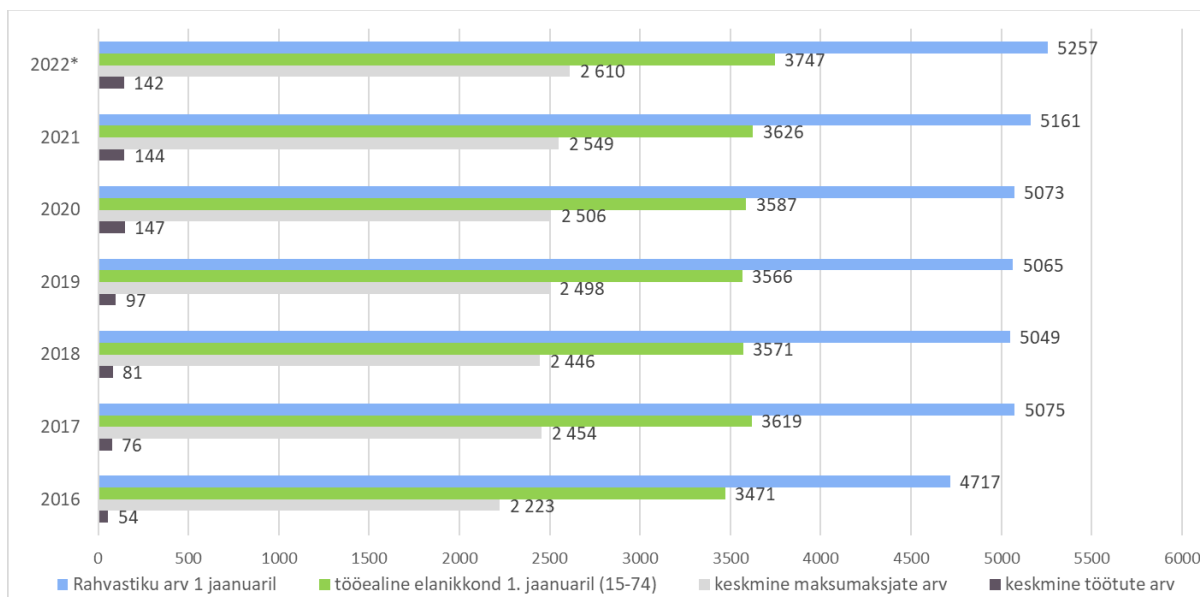
⁵ Vanusegrupi 7-18 osakaal elanikkonnast vähenes 2015 aastani, saavutades taseme -129 noort elanikku, võrrelduna 65+ elanike grupiga.

Lisaks rahva vanusegruppide jälgimisele on oluline ka töötute arv ja tööealise elanikkonna muutuse trend. Riikliku statistika kohaselt on tööealine elanikkond vanuses 15-74 aastat. Tööealine elanikkond moodustab valla rahva koguarvust ca 71,3%, sealjuures maksumaksjate osakaal valla rahvaarvust moodustab ca 50%. Viimastel aastatel on maksumaksjate osakaal valla rahvaarvus vähesel määral kasvanud ning vanusegruppide hetkeolukord (vt joonis 2 lk 7) lubab loota, et positiivne trend on jätkuv.

Statistikaameti andmetel on Raasiku vallas 2022. aasta 2. novembri seisuga registreeritud 145 töötut, mis on 18 võrra rohkem kui 2021. aastal samal ajal. Töötute arvu osakaal tööealisest elanikkonnast on kasvanud ja moodustab alates 2020. aastast keskmiselt 4%. Enne 2020. aastat jäi see näitaja 2-3% vahele.

2020. aasta eriolukorra ajal kasvas töötute arv hüppeliselt, jõudes kahel kuul 167 töötuni. Töötute arv elanikkonnast ületas 4% määra 2020. aastal ja on jäänud sellele tasemele püsima. Olukorraga üldiselt tegeletakse läbi sotsiaalteenuste projekti, milles tugiisikuteenusega aidatakse inimesi tööle ja tööl püsida ning koduteenusega aidatakse lähedasel tööle jääda või sinna naasta.

Järgmiselt jooniselt on näha tööealise kogurahva ja tööealise elanikkonna arv 1. jaanuaril ning jooksva aasta keskmine töötute ning maksumaksjate arv aastatel 2016-2022.

2022* = andmed seisuga 28.11.2022

Joonis 3 Rahvaarv, tööealine elanikkond, maksumaksjad ja töötud (allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium, Raasiku Vallavalitsus).

Üldistades on meie valla rahvastikust ca pooled maksumaksjad, kellede brutotasust laekub omavalitsusele 11,96%. Maksumaksjate arv on aastast 2010 pidevalt kasvanud, mõjutajaks eelkõige rahvaarvu üldine kasv. Ka keskmine sissetulek maksumaksja kohta on kasvav, jäädes keskmiselt viimasel viiel aastal 7% juurde aastas.

2023. aastaks on planeeritud maksumaksjate arvu osakaaluks rahva arvust 50% ehk sarnaselt 2022. aasta 9 kuu andmetega⁶. Rahva koguarvuks on planeeringu kohaselt 5335, mis on rahva arv seisuga 01.11.2022. Keskmiseks palgaks 2023 tulumaksutulu arvestamisel on 1919 eurot, mis on 4%⁷ suurem kui Rahandusministeeriumi suvine majandusprognooosi kohane Eesti keskmine palk 2023. aastal.

Järgmises tabelis on näha reaalsed näitajad aastatel 2019-2022 (sh 2022 eelarve andmed on koos pangaintressidelt tulu teenijatega) ning aastaks 2023 prognoositud näitajad.

Tabel 2 Maksumaksjad, keskmised sissetulekud ja tulumaksueraldis

	2019 tegelik	2020 tegelik	2021 tegelik	2022 tegelik (9 kuud)	2022 eelarve	2023
rahva arv 1 jaanuar	5065	5073	5161	5257	5251	5 335
Maksumaksjate arv	2498	2506	2549	2610	2783	2668
<i>maksumaksjate arvu osakaal rahvaarvus</i>	<i>49,3</i>	<i>49,4</i>	<i>49,4</i>	<i>49,6</i>	<i>53,0</i>	<i>50,0</i>
<i>Maksumaksjate arvu muutus %</i>	<i>2,1</i>	<i>0,3</i>	<i>1,7</i>	<i>2,4</i>		<i>2,2</i>
Maksumaksjate keskmine palk eur	1 456	1 511	1 602	1 751	1 653	1 919
Eesti keskmine brutopalk eur	1 407	1 448	1 548	1 643	1 653	1 845
<i>Maksumaksja keskmine brutopalga erinevus Eesti keskmisest brutopalgast</i>	<i>3,5</i>	<i>4,4</i>	<i>3,5</i>	<i>6,6</i>	<i>0,0</i>	<i>4,0</i>
Väljamaksed füüsilistele isikutele	44 141 125	46 146 902	49 622 574	41 333 153	55 204 183	61 420 788
<i>Väljamaksete muutus %</i>	<i>10,5</i>	<i>4,5</i>	<i>7,5</i>		<i>11,2</i>	<i>11,3</i>
arvestuslik 12 kuu väljamaksete suurus keskmise palga ja maksumaksjate arvu alusel	43 645 056	45 438 792	49 001 976	41 130 990	55 204 183	61 420 788
arvestuslik maksueraldis	5 206 855	5 434 480	5 860 636	4 919 266	6 602 420	7 345 926
Tulumaksueraldis	5 357 144	5 593 697	6 014 722	5 069 932	6 602 420	7 345 926
<i>eraldise muutus %</i>	<i>4,3</i>	<i>4,4</i>	<i>7,5</i>		<i>9,8</i>	<i>11,3</i>

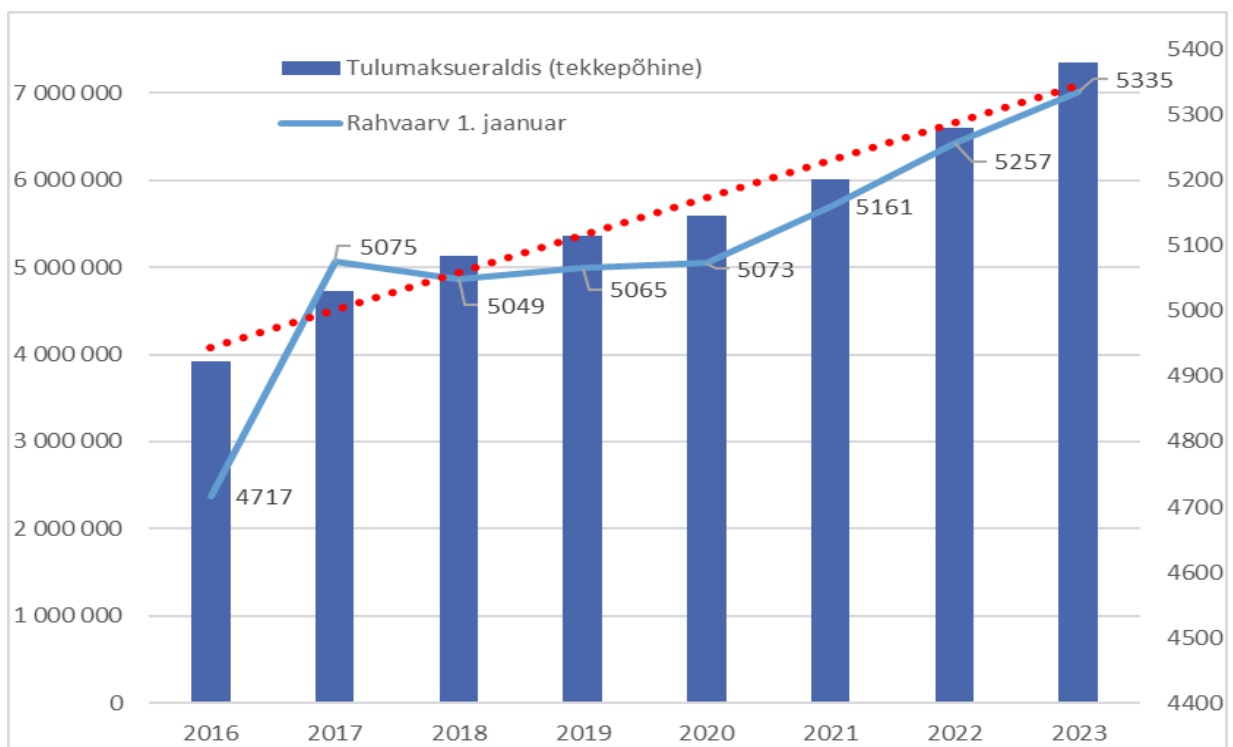
⁶ 9 kuu andmed on eelarve koostamise ajal käesoleva aasta kohta kättesaadavad

⁷ 4% on keskmiselt viimasel viiel aastal olnud Raasiku valla maksumaksja brutopalk suurem Eesti keskmisest brutopalgast

2.4 Tulumaksueraldis

Valla tulumaksueraldis on järjepidevalt suurenev, kuna kasvavad ka valla maksumaksjate arv ja sissetulekud. Käesoleva aasta tulumaksueraldise kasvu ootus on 9,8% (aasta varem sama näitaja 7,5%) ning 2023. aastaks on planeeritud tulumaksueraldise kasvuks 11,3%.

Tulumaksueraldise prognoosimisel on peamisteks muutujateks keskmine brutosissetulek ning maksumaksjate osakaal rahvaarvus. Lisaks elanike üldarvu suurenemisele, suureneb tasapisi ka maksumaksjate osakaal rahvaarvus, kuna valla rahvastik on nooreneva trendiga. Tabelist 2 (vt lk 9) on näha, et ka brutosissetulek maksumaksja kohta on kasvav. Kahe olulise näitaja (maksumaksjate arv ja keskmine sissetulek) alusel välja arvestatav tulumaksueraldis aastaks 2023 on ca **7,3 mln eurot** ($5335 \times 0,5 \times 1919 \times 12 \times 11,96\%$).

*2022 ja 2023 tulumaksueraldis on eelarve alusel

Joonis 4 Rahvaarv, tulumaksueraldis ja selle muutuse trend (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Tulumaksueraldise graafilisel joonisel on näha, et maksueraldis kasvab suhteliselt stabiilselt (vt punane trendjoon). Erisusega on aasta 2017, mis haldusreformi tulemusel kasvatas hüppeliselt valla elanike sh maksumaksjate arvu, mis tõi kaasa ka hüppelise maksutulu kasvu; aasta 2018, mil maksueraldise arvestusse lisandusid pangaintressid ehk täiendav mõju maksutulule; aasta 2020, mil tulenevalt Covid piirangutest kasvas hüppeliselt töötute arv, mis normaliseerus alles 2021. aasta suvel.

2.5 Raasiku valla 2023. aasta eelarve

Tabel 3 Raasiku valla koondeelarve

EELARVEOSA NIMETUS	2021 TEGELIK	2022 EERARVE EELDATAV	2023 EELARVE PROJEKT	muutu s 22/23
PÕHITEGEVUSE TULUD	9 573 727	10 719 360	11 420 723	6,5
Maksutulud	6 162 967,16	6 753 708,30	7 497 926,24	11,0
Tulud kaupade ja teenuste müügist	556 535,01	665 771,26	845 000,00	26,9
Saadavad toetused	2 828 959,23	3 292 880,67	3 071 796,95	-6,7
Muud tegevustulud	25 265,95	7 000,00	6 000,00	-14,3
PÕHITEGEVUSE KULUD	7 793 673	9 844 235	11 024 997	12,0
Antavad toetused	517 559,95	615 285,78	594 807,00	-3,3
Muud tegevuskulud	7 276 113,43	9 228 948,72	10 430 190,42	13,0
PÕHITEGEVUSE TULEM	1 780 054	875 126	395 726	-54,8
INVESTEERIMISTEGEVUS	-1 880 867	-2 140 047	-1 380 290	-35,5
Põhivara soetus (sh osakud)	-2 921 289,04	-2 841 762,94	-1 826 750,00	-35,7
Põhivara müük	217 619,50	300 000,00	150 000,00	-50,0
Saadav sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	991 570,63	482 276,00	506 460,00	5,0
Antav sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	-123 000,00	-17 560,00		-100,0
Finantskulud/-tulud	-45 768,46	-63 000,00	-210 000,00	233,3
EELARVE TULEM (+ülejääk/-puudujääk)	-100 813	-1 264 921	-984 564	-22,2
FINANTSEERIMISTEGEVUS	-546 251	834 874	687 000	-17,7
Võlakohustuste võtmine	0,00	1 500 000,00	1 400 000,00	-6,7
Võlakohustuste täitmine	-546 250,50	-665 125,88	-713 000,00	7,2
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	-647 064	-430 047	-297 564	-30,8
sh muutus kassas, pangas	-1 081 901,11	-430 047,10	-297 564,23	
sh muutus kohustustes-nõuetes	-414 837,21			

2.6 Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tulud koosnevad maksutuludest, kaupade ja teenuste müügist laekuvatest tuludest, toetustest ning muudest tegevustuludest. Põhitegevuse tulude kogumaht 2023. aastaks on planeeritud **11 420 723 eurot** ja see suureneb 2022. aasta korrigeeritud tuludega võrreldes 6,5%. Suurenemise mõjutajaks planeeritud maksutulude kasv (vt tabel 2 lk 9) ja ka valla enda

tulud on planeeritud järgmisesse eelarveaastasse 27% kasvuga tulenevalt lasteaiakohtade arvu suurenemisest ning kohatasude kasvust seoses miinimumpalga kasvuga⁸.

Saadavad toetused on planeeritud ca 7% väiksemad, kuna käesoleva aasta riigipoolsed eraldised toetusfondis (vt tabel 3 lk 11 tulude rida: saadavad toetused) sisaldavad mitmeid ühekordseid toetuseid (Ukraina sõjapõgenike toetused, energiatoetused) ja käesoleva aasta toetuste eelarverida on lisaelarvetega korrigeeritud tulenevalt mitmetest ühekordsetest sihtotstarbelistest tegevustoetustest. Peale Rahandusministeeriumi poolset toetus- ja tasandusfondi kinnitamist, korrigeerime eelarves riigipoolse eraldise nii tuludes kui kuludes.

Muud tegevuskulud on tasud maavaradelt ja vee erikasutuselt, mis Raasiku vallas on üldjuhul väga väikesed. Käesoleva aasta muude tulude tegeliku laekumise alusel on järgmiseks aastaks seda tularida vähesel määral vähendatud.

Põhitegevuse tuludes moodustavad suurima osa maksutulud. 2023 tuludes on maksutulude osa ca 66% ja maksutulu planeerimisel on arvestatud järgmiste tingimuste realiseerumisega:

- Valla rahvaarv 01.01.2023 on 5335;
- Valla maksumaksjate arv (va pangaintressidelt tulumaksu maksjad) moodustab rahvaarvust 50% (2022. aasta 9 kuu keskmine on 49,6%);
- Valla maksumaksjate 2022. aasta keskmine brutopalk on 1919 eurot (4% suurem kui Rahandusministeeriumi maj. prognoosi kohane Eesti keskmine);
- Maksueraldise määr on 11,96% brutotasust;
- Maamaksutulu arvestuse alused ei muutu.

Üldiselt on Raasiku valla tulude struktuur eelarves muutumatu ja suurima katteallika omavalitsuse kuludele moodustavad tavapäraselt maksutulud, mida illustreerib allolev joonis.

---

⁸ Osalustasu lapse kohta on 20% Eesti Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast (Raasiku vallavolikogu 1.10.2016 määrus nr 14).

Joonis 5 Raasiku valla põhitegevuse tulude struktuur (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

2.6.1 Maksutulud

Maksutulud moodustavad suurima osa KOV sissetulekutest. Raasiku valla tuludes moodustab maksude osakaal tavapäraselt kaks kolmandikku.

Kohaliku omavalitsuse eelarvesse laekuvad maksud on:

- riiklikult ja ühtsetel alustel korjatavad maksud, mille hulka kuuluvad füüsilise isiku tegevustuludelt arvestatav maks⁹ ja maamaks kui omandimaks¹⁰;
- kohaliku omavalitsuse poolt kehtestatud maksud¹¹.

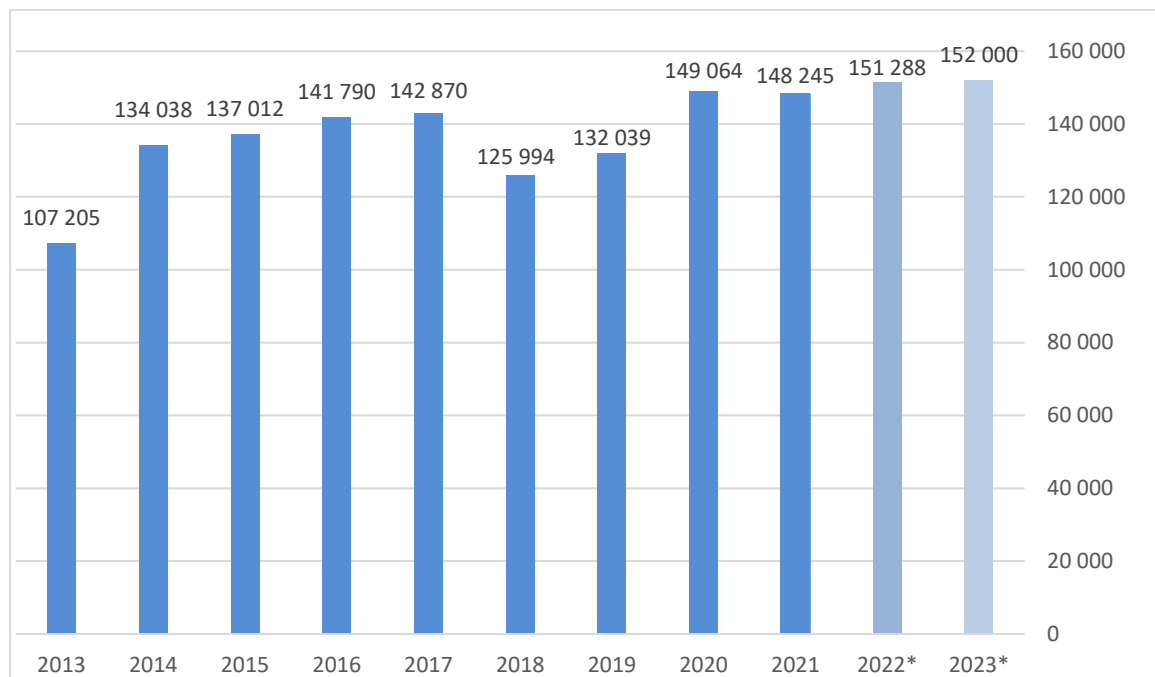
⁹ Reguleeritud tulumaksuseadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/119112010007?leiaKehtiv>

¹⁰ Reguleeritud maamaksuseadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/MaaMS>

¹¹ Reguleeritud kohalike maksude seadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/958154?leiaKehtiv>

Raasiku vallas ei ole kehtestatud kohalikke makse¹², seega on maksutuludeks riiklikult kokku korjatavad ja ümberjagatavad maksud, millest põhiosa (ca 98%) moodustab üksikisiku brutotulult laekuv maks. Lisaks tulumaksule on maksutuluna eelarves kindel koht, kuid suhteliselt väike osakaal (ca 2%), maamaksul. Maamaksu erisus on:

- maamaksu määra vahemikus 0-2,5% maa maksustamishinnast kehtestab KOV ise;
- maamaksust laekuvad vahendid kantakse 100% KOV-i eelarvesse.

*2022 ja 2023 on prognoostulu eelarves

Joonis 6 Raasiku valla maamaksutulu (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Maamaksutulu on suhteliselt konstantne, kuna valla maade maht on muutumatu ning maksumäärad seadusega piiratud. Vähene muutumine tuleneb maa sihtotstarbe ja omanike muudatustest. Aastatel 2018 ja 2019 vähenenud maamaksutulu põhjuseks oli maksumäärade alandamine. 2020. aastal taastati maksumäärad maksimumini.

2023. aasta maamaksutuluks on arvestatud kehtivate so 2020 jaanuaris kinnitatud maksumääradega ning maabilansiga¹³ novembris 2022.

¹² Kohalikud maksud on või on olnud: Isikumaks (kehtetu), kohalik tulumaks (kehtetu), müügitmaks (kehtetu), paadimaks (kehtetu), reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõiduki maks, loomapidamise maks, lõbustusmaks, parkimistasu.

¹³ Maabilanss = Raasiku valla haldusterritooriumil asuvate maade jaotus sihtotstarbe järgi.

2022. aasta eelarvesse on tulusid maksudest planeeritud 7 497 926 eurot, mis võrreldes 2022. aasta oodatava maksutuluga (6 753 708) on 11% rohkem. Maksutulud moodustavad 2023. aasta põhitegevuse tulude eelarvest 66%.

Tulud kaupade ja teenuste müügist

Sellel eelarvereval kajastuvad tulud riigilõivudelt, haridus-, spordi- ja kultuuriasutuste tulud, üldvalitsemise tulud, üüritulud ning muud kaupade ja teenuste müügitulud.

Tabel 4 Kaupade ja teenuste müük

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eelarve	eelarve	
Riigilõivutulud	14 365	10 035	16 272	16 000	16 000	0
Haridustulud	422 504	386 372	407 819	521 600	668 000	28,1
Kultuuritulud	425	331	24	1 000	1 000	0
Sporditulud		32 787	36 579	29 000	49 000	69
Eluruumide tulud			14 332	39 000	40 000	2,6
Mitteeluruumide tulud	111 421	75 378	79 335	56 000	70 000	25
Muude teenuste tulud (transport, õiguste müük, muud teenused)	19 073	20 208	2 174	3000	1 000	-66,7
KOKKU	567 788	525 111	556 535	665 600	845 000	27

2023. aasta eelarvesse on tulusid kaupade ja teenuste müügist planeeritud 845 000 eurot, mis on 2022. aasta eelarvega võrreldes 27% rohkem. Kasvu mõjutajaks on haridustulude kasv, mis tuleneb lasteaiakohtade lisandumisest ning lasteaiakohatasust, mis seotuna miinimumpalgaga (so 20% alampalgast) kasvab ja üüripindade väljarendiga kaasnevate kommunaalkulude edasiandmisega kaasnevate tulude kasvust. Suurenenud on ka sporditulud, mis juba käesoleval aastal on taastunud Covid pandeemia eelsele ajale.

Kaupade ja teenuste müügi iga tulurea planeerimisel on arvesse võetud jooksva aasta reaalseid tulusid, planeeritud teenuste hinnamuutusi ning reaalseid mahtusid (lasteaiakohtade arv, huvikooli õpilaste arv, üüri- ja rendilepingud jms).

Tulu kaupade ja teenuste müügist moodustab kogutuludest 7,4%, mis on sarnane eelnevate aastatega (vt joonis 5 lk 13).

Saadavad toetused

Toetused põhitegevuse tuludes jagunevad tegevuskulude sihtotstarbelisteks toetusteks ja mittesihtotstarbelisteks toetusteks. Mittesihtotstarbeliseks loetakse riigieraldist läbi tasandus- ja toetusfondi, mis on peale maksutulu järgmise osatähtsusega tulu omavalitsuse tulubaasis (vt joonis 5 lk 13). Kuna toetusfondi suurus selgub lõplikult pärast riigieelarve kinnitamist, siis eelarvesse on toetuste suurus märgitud esialgsete arvestuste alusel ning need korrigeeritakse lisaeelarvega või eelarve menetluse käigus pärast toetusfondi Vabariigi Valitsuse poolt kinnitamist.

Tabel 5 Saadavad toetused

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Sihtotstarbelised toetused jooksvateks kuludeks	171 533	208 418	299 815	656 471	155 253	-76,4
Mittesihtotstarbelised toetused (toetus- ja tasandusfond)	2 100 815	2 651 480	2 529 144	2 636 410	2 916 544	10,6
KOKKU	2 272 348	2 859 898	2 828 959	3 292 881	3 071 797	-6,7

2023. aasta eelarvesse on planeeritud tegevustoetusi kokku 3 071 797 eurot, mis võrreldes 2022. aasta korrigeeritud eelarvega (3 292 881 eurot) on 6,7% vähem. Oluline vähenemine on sihtotstarbeliste toetustulude real, kuna 2022 on positiivse otsuse saanud mitu suuremat haridusvaldkonna toetusprojekti. 2023 eelarvesse on lisatud vaid sihtotstarbelised toetused, millede kohta lepingud on sõlmitud eelarve koostamise ajaks või on 100%-line veendumus nende realiseerumise kohta (Haridusprojektid Klass+, TUKI ja KIK õppekäigud; integreeritud sotsiaalteenuste projekt, malevlaste palgatoetus ja hajaasustusprogramm).

Riigipoolset toetusfondi osa eelarves (mittesihtotstarbeliste toetuse real) on suurendatud järgmiseks aastaks tulenevalt õpetajate miinimumpalga kasvust. Kõik teised tavapärased toetuskomponendid toetusfondis on jäetud 2022 tasemele ja eemaldatud on käesoleva aasta ühekordsed eraldised (sõjapõgenike toetus, energiakulude toetus).

Kõik täiendavad toetamisotsused, mis realiseeruvad 2023. aastal, võetakse arvele lisaeelarvega. Esialgse prognoosi kohaselt moodustab tulu toetustest põhitegevuse tulude eelarves 26,9% kogutuludest, mis on sarnane suurusjärk eelnevate aastate tulude prognoosimisel.

2.6.2 Muud tegevustulud

Muude tegevustulude all kajastuvad loodusressursside kasutamise ja vee erikasutuse tasud ning muud ühekordsed tulud, mida üldjuhul ette ei tea (nt trahvid, tagasikandmisele mittekuuluvad tagatised, osalustasud, taristutasud jms). Tavapäraselt moodustavad muud tegevustulud kogutuludes väga väikese osa (alla 1%), välja arvatud 2018. aastal, mil loodusressursside kasutamisest laekus üle 300 000 euro, mille tulemusel selle tululiigi osa kogutuludes moodustas ca 4%. 2020. aasta ja 2021. aasta muud tulud sisaldavad ühekordseid sotsiaalse taristu tasusid¹⁴. 2022. aastasse ei ole planeeritud suuri loodusressursside kasutamise tasusid, sest aktiivseid kaevandusi vallas ei ole, ega ka sotsiaalse taristu tasusid, sest vallavalitsusel puudub teadmine nende laekumise osas.

Tabel 6 Muud tulud

Nimetus	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	tegelik	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve
Maardlate kaevandustasud ja vee erikasutustasud	304 532	7 704	7 097	5 729	6 000	5 000
Muud tulud	3 030	7 159	10 070	19 537	1 000	1 000
KOKKU	307 562	14 863	17 167	25 266	7 000	6 000

Eelnevaga arvestades on planeeritud Raasiku valla 2023. aasta põhitegevuse tulude eelarveosa kokku 11 420 723 eurot, mis võrreldes 2022. aasta oodatavate tuludega on 6,5% suurem.

2.7 Põhitegevuse kulud

2023. aasta põhitegevuse kulude eelarveosa kokku on planeeritud summas 11 024 997 eurot. Võrreldes 2022. aasta täpsustatud põhitegevuse kulude eelarvega (9 844 234 eurot) on see 12% võrra suurenenud. Põhitegevuse kulude eelarveosas jaotatakse kulud majandusliku sisu järgi vähemalt kaheks: antavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevuskulud. Kõik kulud liigitatakse veel omakorda tegevusalade ja allasutuste kaupa.

Riigieelarveliste vahendite (toetusfond) arvelt tehtavad kulud on planeeritud 2023. aasta kulude eelarvesse esialgse arvestuse alusel ja need täpsustatakse lisaelarvega pärast toetuste kinnitamist.

¹⁴ Kokkuleppeline elamuarenduse tasu omavalitsusele sotsiaalse taristu rajamise toetamiseks.

2.7.1 Antavad toetused

Antavad toetused jagunevad **sotsiaaltoetusteks, sihtotstarbelisteks toetusteks** ning **mittesihtotstarbelisteks toetusteks** ja moodustavad planeeritud põhitegevuse kogukuludest 5,4%. Sotsiaaltoetused sisaldavad endas nii riigipoolsest eraldisest makstavaid toetusi (toimetulekutoetus, matusetoetus, raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus ning asendus- ja järelhoolduse toetus), kui ka valla enda vahenditest väljamakstavaid toetusi (hooldajatoetus, sünnitoetus, tähtpäevatoetus, täiendav toimetulekutoetus eakatele ja puuetega inimestele, koduse lapse toetus, õppetoeetus ja muud ühekordsed toetused).

Sihtotstarbelised toetused on valla poolt makstavad toetused, millede kasutamistarve määratakse valla poolt ning mille kasutamist kontrollitakse ja dokumenteeritakse (nt hajaasustustoetus). Mittesihtotstarbelised toetused on kokkulepitud tegevuste toetamine valla vahenditest, mis enamasti on vallas tegutsevate ja valla elanikele teenuseid pakkuvate MTÜde toetamine ning liikmemaksud.

Tabel 7 Antavad toetused

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Sotsiaaltoetused	125 670	139 336	185 955	318 191	289 075	-9,2
Sihtotstarbelised toetused	24 446	69 400	79 209	33 500	30 000	-10,4
Mittesihtotstarbelised toetused	222 218	226 256	252 396	263 595	275 732	4,6
KOKKU	372 334	434 992	517 560	615 286	594 807	-3,3

Sotsiaaltoetusteks on 2023. aastaks arvestatud vahendeid summas 289 075 eurot, mis on 9,2% vähem kui 2022. aasta eelarves vastav summa, kuid mis ei ole lõplik, sest summa täpsustub vastavalt riigieraldiste jäägile 2022 eelarves ja 2023 riigieraldiste kinnitumisel. 2022. aasta toetussumma sisaldab lisaks tavapärasele toetustele täiendavaid toetuseid elanikele elektrikulude katmisel ja sõjapõgenike vastuvõtmisel.

Sihtotstarbeliste toetuste alla on planeeritud hajaasustuse toetusprogrammi vahendid, mis 2022. aastal suurendati 50% ning millega on planeeritud suurendatud mahus jätkata.

Mittesihtotstarbelistes toetustes kajastuvad vahendid liikmemaksude tasumiseks (vt tabel 8) ning vallarahva heaks tegutsevate MTÜde ning külade ja kirikute toetamiseks.

Tabel 8 Eelarvesse planeeritud liikmemaksud

MTÜ Eesti Linnade ja valdade Liit	5 518
MTÜ Harjumaa Omavalitsuste Liit	13 131
MTÜ Ida-Harju Koostöökoda	1 842
MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus	225
MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus	6 193,
MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus	4 474
KOKKU	31 383

Tabelis toodud liikmemaksud on 2022 andmed. Kuna puudub teadmine 2023 liikmemaksude kohta, siis on eelarvesse planeeritud see kulurida reserviga. Mittesihtotstarbelisteks tegevustoetusteks spordi, kultuuri ja vaba aja MTÜdele on eelarvesse planeeritud sama summa, mis 2022. aasta toetussummadeks makstud. Kuna kulukoormus vallale energiakulude kasvu näol on kasvanud, siis jäävad toetussummad 2022. aasta tasemele ning samal ajal ei suurene valla pindade kasutushinnad meie elanikele (sh MTÜdele).

Sportivaldkonna MTÜde toetussummaks on eelarves planeeritud 69 900 eurot (sama mis 2022. aastal) ja kultuuri- ja vabaaja valdkonna MTÜde toetuseks 13 408 eurot (sama mis 2022. aastal koos Perekeskus Männikäbiga). Külade ja kirikute toetamiseks on eelarvesse planeeritud 17 000 eurot, mis on samuti võrdne 2022. aasta eelarvesse planeerituga.

2.7.2 Muud tegevuskulud

Muud tegevuskulud jagunevad **personali-, majandamis- ja muudeks kuludeks** ning moodustavad kogu 2023. aasta põhitegevuse kuludest 94,6%.

Tabel 9 Muud tegevuskulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Personalikulud	4 354 537	4 651 857	4 834 186	5 635 679	6 901 809	22,5
Majandamiskulud	2 197 105	2 097 906	2 437 954	3 570 193	3 446 282	-3,5
Muud kulud	31 574	3 781	3 973	23 077	82 100	
KOKKU	6 583 216	6 753 544	7 276 113	9 228 949	10 430 191	13

Personalikulude kasvuks on planeeritud 22,5%, mille mõjutajaks on palgakasvud ning struktuurimuudatused. Lisandunud täiendavad ametikohad: Aruküla Põhikool +1; Raasiku Kool +1,75; Aruküla Lasteaed +2; Raasiku Rahvamaja +0,2; Huvikool Pääsulind +0,1 ja vallavalitsus +4 kohta. Palgamuudatustel on lähtutud miinimumpalga ja õpetajate palkade kasvust. Vallavalitsuse struktuuri planeeritud uued ametikohad on planeeritud täita järk-järgult

ja vastavalt eelarvelistele võimalustele. 2023. aasta eelarvesse on planeeritud kahe ametikoha täitmine.

Majandamiskulud on 2023. aasta eelarvesse planeeritud 3,5% väiksemad kui 2022. aasta eeldatavad majandamiskulud. Kuna 2022. aasta majandamiskulud sisaldavad ca 0,5 mln ulatuses kulusid, mida on rahastatud sihtfinantseerimise toetustega, siis tegelik võrdlusalus on selle summa võrra väiksem ja 2023. aasta majandamiskulu on planeeritud ca 12%-lise kasvuga. Kasvu mõjutajaks on peamiselt energiakulud. Allolevas ülevaade avaliku taristu ülalpidamiskuludest perioodil 2016-2023, mis on üks majandamiskulude osa.

Tabel 10 Avaliku taristu majandamiskulud: 2016-2021 tegelik ja 2022 eeldatav ning 2023 planeeritud eelarve alusel (ei sisalda valdkonna investeeringuid).

aasta	Valla teed ja tänavad (hooldus, remont)	Avalikud alad (inventar, heakord, lumekoristus)	Puhkepargid, mänguväljakud (inventar, remont, hooldus)	Tänavavalgustus (elekt, remont, hooldus), sulgudes elektrikulu	KOKKU	muutus %
2016	239 295			46 845 (sh 35 082)	286 140	
2017	137 051	80 811		64 575 (sh 34 152)	282 437	-1,3
2018	201 650	106 859		55 461 (sh 37 202)	363 970	28,9
2019	162 407	167 628		64 354 (sh 34 624)	394 389	8,4
2020	154 706	132 747		61 889 (sh 30 486)	379 000	-3,9
2021	114 828	284 300	5 119	38 623 (sh 24 012)	442 870	16,9
2022	140 000	265 641	32 000	36 000 (sh 29 000)	473 641	7
2023	138 750 ¹⁵	230 359	27 000	46 000	442 109	-6,7

Muude kulude eelarvereale on planeeritud reservfond ja riigilõivukulud. Reservfondi suurus on ca 0,75% planeeritud põhitegevuse kuludest. Reservfondist suunatakse vahendeid eelarvesse vastavalt Reservfondi kasutamise korrale.

3. Kulude jaotus tegevusalade järgi

Raasiku valla 2022. aasta põhitegevuse ja investeerimistegevuse kulud jagunevad alljärgnevate tegevusalade järgi:

- Üldvalitsemine (vallavolikogu, vallavalitsus, reservfond, liikmemaksud);

¹⁵ So teedele planeeritud koguvahendist hooldusele planeeritud osa, teede rekonstrueerimisvahendid investeeringute eelarveosas. Tegelik kulujaotus (kas on rekonstrueerimine või remont) selgub tööde hankimisel ja kulude tekkimisel.

- Avalik kord ja julgeolek (päästeteenused, muu avalik kord);
- Majandus (maakorraldus, valla teed ja tänavad, väljarenditud mitteelupinnad);
- Keskkonnakaitse (jäätmekäitlus, avalike alade puhastus);
- Elamu- ja kommunaalmajandus (veevarustus, tänavavalgustus, elamu- ja kommunaalmajandus sh elamispiinnad, hulkuvate loomadega seotud tegevus, kalmistu);
- Vabaaeg, kultuur, religioon (sporditegevus, puhkealad ja mänguväljakud, noorsootöö, vaba aja tegevus, raamatukogud, rahvamajad, piirkonnaleht, religiooniga seotud toetused, seltsitegevuse ja MTÜde toetused);
- Haridus (koolid, lasteaiad, huvikool, koolitransport, koolitoit, õpilasüritused, teistelt omavalitsustelt ostetav lasteaiad- ja koolitusteenus, muu haridus ja selle haldus);
- Sotsiaalne kaitse (puuetega ja eakate inimeste sotsiaalne kaitse, hooldekeskused, perede ja laste sotsiaalne kaitse, kuni 26-aastaste noorte riskirühmade ennetus ja sotsiaalse kaitse haldus).

3.1 Üldvalitsemine

Põhitegevuse kuludes moodustavad üldvalitsemise kulud 2023. aasta eelarves 1 240 237 eurot, mis on kogu põhitegevuse kuludest 11,2% (sama osakaal 2022). Üldvalitsemise alla kuuluvad **volikogu, vallavalitsuse ja muud valitsussektori kulud** ning siia alla planeeritakse ka reservfond.

Tabel 11 Üldvalitsemise kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Volikogu	37 931	42 029	43 533	59 652	63 606	6,6
Valitsus	629 310	675 935	731 995	980 329	1 059 632	8,1
Reservfond				63 000	82 000	30,2
Muud valitsus- sektori teenused	40 736	28 215	33 649	32 000	35 000	9,4
KOKKU	707 977	746 179	809 177	1 134 981	1 240 237	9,3

Volikogu 2022. aasta kulud on planeeritud väikese kasvuga võimaldamaks muuta volikoguliikmete tasusid.

Vallavalitsuse kulud suurenevad seoses lisandunud ametikohtade palgakuluga (planeeritud täita lisandunud ametikohad järk-järgult ja vastavalt eelarvelistele võimalustele sh 2023. aastal 2 ametikohta) ning palkade kasvuga keskmiselt 6% ja aukodaniku tunnustuspreemia suurenemisega (seotud miinimumpalgaga).

Muude valitsussektori teenuste all kajastuvad liikmemaksud (vt tabel 8 lk 19).

Maakorralduse all kajastatakse Andmevara ja Geodata programmikulud ning maamöödistuse kulud. 2023. aastasse on planeeritud täiendavad vahendid seoses asustusüksuste piiride muutmisega.

Valla teede ja tänavate korrashoiuks on 2023. aastaks planeeritud kulud vastavalt kehtivale teehoiukavale. Kulude vähenemine on näilik, sest koguvaldkonna kulud jagunevad investeeringuteks ja majandamiskuludeks, mis kokku on planeeritud kasvuga vastavalt teehoiukavale. Eelarveaasta jooksul tõstetakse vajadusel (olenevalt kulu liigist) investeeringute alla planeeritud vahendid üle majandamiskuludesse või vastupidi, muutmata sihtotstarvet. Lisaks suureneb iga aastaga mustkatttega teede maht, mis vähendab teehoolduskulusid ja võimaldab panustada rohkem teede rekonstrueerimisse ja uute teede projekteerimistesse.

Üldmajanduslike arendusprojektide all kajastusid kulud valla arengukava ja üldplaneeringu teostamiseks aastatel 2018 – 2020. 2022. aastale on planeeritud kaasava eelarve vahendid, millega on planeeritud jätkata ka 2023. aastal.

Muu majanduse all on vahendid välja renditud mitteiluruumide ülalpidamiseks. Mõjutatuna kommunaalkulude kasvust on 2022. aastast kulud kasvanud. Vähene vähenemine tulenevalt Aruküla alevikus, Tallinna mnt mitteiluruumi müügist.

3.4 Keskkonnakaitse

Keskkonnakaitse all kajastuvad **jäätmekäitlus** ja **avalike alade puhastus**, millede katteks on 2023. aasta eelarves planeeritud 252 459 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse eelarvest 2,3% (2021 osakaal 4%).

Tabel 14 Keskkonnakaitse kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Jäätmekäitlus	22 466	53 056	65 185	124 621	22 100	-82,3
Avalike alade puhastus (heakord)	167 627	132 747	284 300	265 461	230 359	-13,2
KOKKU	190 093	185 803	349 485	390 082	252 459	-35,3

Jäätmekäitluse all näidatakse kulutusi jäätmete kogumisele, s.h ohtlike jäätmete liigiti kogumisele elanikelt. 2022. aasta kuludes kajastuvad ka keskkonna toetusprojektiga soetatud kiirkompostrite ja biokonteinerite kulud. Käesoleva aasta septembrist on Raasiku vallal uus korraldatud jäätmeveo ja jäätmejaama haldusleping, mille kohaselt jäätmejaama halduskulud

sisalduvad korraldatud jäätmeveos ning täiendavat haldamiskulu vallal ei ole. Sellest tulenevalt on kulud vähenenud.

Avalike alade puhastuse all on kinnistute ja haljasalade niitmine, teeäärte koristus ja niitmine, haljastuse rajamine, võsatorje, lumetorje, ohtlike puude eemaldamine jne. 2022. aastal on selles valdkonnas tehtud täiendavaid soetusi, mis võimaldab edaspidi vähem teenuseid sisse osta. 2023. aastal on planeeritud enamus avalikest aladest niita ise (palgates hooajalist täiendavat tööjõudu), avalike prügikastide tühjendamist ei osteta juba käesolevast aastast teenusena sisse. Suur kulu on jätkuvalt lumetorje, mis 2021. ja 2022. aastal on olnud erakordselt suur. Valdonna kulud tervikuna on kasvanud viimastel aastatel oluliselt, mistõttu on otsustatud suurendada mitmete heakorralaste tööde iseteostamise võimekust.

3.5 Elamu- ja kommunaalmajandus

Antud tegevusala all on planeeritud kulud **elamumajandusele**, **veemajandusele**, **tänavavalgustusele** ning **muule kommunaalmajandusele**, mille all kajastuvad kalmistute ja hulkuvate loomadega seotud kulud. Valdonna eelarveks on 2023. aastaks planeeritud 144 716 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 1,3% (2022 osakaal 1,6%).

Tabel 15 Elamu- ja kommunaalmajanduse kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Elamumajandus (elamispinnad)	39 234	28 050	23 120	51 000	30 100	-41
Veevarustus	22 947	26 618	18 456	30 000	30 000	0
Tänavavalgustus	64 354	61 889	38 623	36 000	46 000	27,8
Muu elamu- ja kommunaalmajandus (kalmistu, hulkuvad loomad)	27 875	34 871	34 339	44 016	38 616	-12,3
KOKKU	154 410	151 428	114 538	181 017	144 716	-10,1

Elamumajandusega seonduvateks kuludeks on valla korterite kulud veele, küttele, elektrile ning korteriühistute tasud ja jooksev remont. 2022. aasta eelarvesse on lisaks loetletule planeeritud vahendid Nurme 10 kortermaja rekonstrueerimisjärgse möbleerimisega (25 000 eurot). 2023. aasta kasv on seotud kommunaalkulude kasvuga.

Veevarustuse reale on planeeritud hajaasustusprogrammi kulud nagu ka varasematel aastatel, mis 2022. aastal suurenes 50% ning suurendatud eelarvega on planeeritud ka jätkata.

Tänavavalgustuse eelarve sisaldab kulusid tänavavalgustuse elektrile, hooldusele ning remondile. Viimaste aastate kulude vähenemine tuleneb alevike tänavavalgustuse rekonstrueerimisjärgse ülalpidamiskulude vähenemisest. 2023. aasta planeeritud kulude kasv tuleneb elektrihinna kasvust.

Muu elamu- ja kommunaalmajanduse all kajastuvad kalmistute ja hulkuvate loomadega seotud kulud. 2022. aasta kulusid suurendas hulkuvate loomade kinnipüüdmise ja varjupaigategenusega seotud tavapärasemast suuremad kulud.

3.6 Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon

Vaba aja, spordi, kultuuri ja religiooni eelarves kajastuvad spordi- ja kultuuritegevuse ning vaba ajaga seotud kulud sh raamatukogude, rahvamajade, spordirajatiste, mänguväljakute ning külade ja kirikutega seotud kulud.

Valdkonna eelarvesse on 2023. aastaks planeeritud 992 541 eurot, mis moodustab põhitegevuse kogukuludest 9% (ka 2022. aasta osakaal 9%).

Tabel 16 Vaba aja, spordi, kultuuri ja religiooni kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Sportitegevus (Raasiku Valla Sport)	156 733	280 227	297 502	349 944	391 789	12
Puhkealad, mänguväljakud			5 119	32 000	27 000	-15,6
Noorsootöö	13 120	14 692	12 717	19 976	22 245	11,4
Vabaaja tegevused	14 745	1 909	10 448	9 958	8 608	-13,6
Raamatukogud	139 678	141 648	140 344	160 499	189 186	17,9
Rahva- ja kultuurimajad	209 644	209 174	324 718	243 333	280 361	15,2
Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	20 292	20 292	20 292	21 000	25 680	22,3
Religioon ja muud ühiskonnateenused (kirikud, külad)	16 000	11 902	12 302	15 300	17 000	11,1
Muu vaba aeg ja kultuur (kultuuriüritused)	24 783	13 580	20 871	30 226	25 872	-14,4
Muu vaba aeg (Perekeskus)	4 248	3 840	4 800	4 800	4 800	0
KOKKU:	599 243	697 264	849 113	887 037	992 541	11,9

Sportitegevuse alla on planeeritud vahendid spordiklubide ja teistes omavalitsustes treenivate laste toetuseks ning valla spordiasutuse tegevuskulud sh spordihoonete ja rajatiste haldamiseks. 2022. aasta eelarve kulukasv on tingitud kasvanud kommunaalkuludest.

Noorsootöö alla on planeeritud kulud noortele suunatud projektide toetamiseks, laste töö- ja puhkelaagrite korraldamiseks ja noorteürituste läbiviimiseks. Noorteüritused on kajastatud kuni 2021. aastani rahvamajade eelarves, kuid alates 2022 on lisatud need noorsootöö eelarvesse.

Vabaaja tegevuste all kajastuvad MTÜ-de toetusvahendid. 2019 ja varem on siin kajastatud ka vallavalitsuse korraldatavad vaba aja üritused, mis alates 2020. aastast kajastuvad olenevalt sisust kas kultuuri või spordi eelarves. 2023 toetussumma ei suurene ja jaotus taotlejate vahel teostatakse vastavalt valdkonna komisjoni heakskiidule.

Raamatukogude all on planeeritud kulud Aruküla, Raasiku ja Pikavere raamatukogudele ning Peningi laenutuspunktile. Kulude kasv on seotud palgakulude kasvuga ning IT vahendite väljavahetamise vajadusega. Tulenevalt alevikes postkontorite sulgemisega, suureneb raamatukogude roll kliendarvutite kasutajatoe pakkumisel. Kvaliteetne teenus eeldab korralikke IT vahendeid, millega on 2023 eelarves arvestatud.

Rahva- ja kultuurimajade alla on planeeritud kulud Aruküla ja Raasiku rahvamaja personali- ja majanduskuludeks ning kultuuriürituste ja -tegevuste elluviimiseks. Kasv on seotud palgakulude, energiakulude ja ürituste korraldamiskulude kasvuga.

Ringhäälingu- ja kirjastamisteenuste all on kajastatud vahendid Ida-Harju nädalalehe „Sõnumitooja“ väljaandmiseks.

Religiooni ja ühiskonnateenuste all on vahendid Raasiku valla territooriumil paiknevate kirikute ja külade toetamiseks. 2023 kulud on planeeritud 2022 planeeringuga võrdselt.

Muu vaba aeg ja kultuur all on valla poolt korraldatavate ürituste läbiviimise vahendid vastavalt 2023. aasta kultuuri-, spordi- ja noorte ürituste kalendrile (vt tabel 17).

Muu vaba aeg/Perekeskus all kajastuvad Aruküla perekeskuse tegevuste toetamise vahendid.

Tabel 17 Kultuuri-, spordi- ja noorte üritused 2023

Toimumise aeg/koht		Üritused	eelarve	Vastutav korraldaja
JAANUAR-VEEBRUAR	Aruküla rahvamaja	Raasiku valla mälumäng	180,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Vabariigi aastapäev	1 100,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla rahvamaja	Vabariigi aastapäev	1 400,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku alevik	Vastlapäev	50,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla alevik	Vastlapäev	150,00	Aruküla Kultuuriselts
MÄRTS	Raasiku vald	Ajalookonverents/ pärimuskultuur	700,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	lasteaiaõpetajate motivatsioonipäev	1 000,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Aruküla rahvamaja	Raasiku valla laste lauluvõistlus	2 800,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aegviidu puhkekula	Kevadine ideelabor	500,00	Noortekeskused
	Aruküla, Raasiku alevik	Kevadine vaheaeg	500,00	Noortekeskused
APRILL	Aruküla, Raasiku alevik	Jüriöö jooks 23.04	500,00	Raasiku valla SPORT
	Raasiku vald	Südamenädal/ vaimse tervise nädal	1 500,00	Raasiku valla SPORT
	Raasiku rahvamaja	Eakate kevadpidu	500,00	Raasiku Rahvamaja
MAI	Aruküla rahvamaja	Eakate kevadpidu	610,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla lauluväljak	Tantsu- ja laulupäev	1 500,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku alevik	Emadepäeva kontsert	280,00	Raasiku Rahvamaja
JUUNI	Aruküla alevik	Lastekaitsepäev	700,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku alevik	Lastekaitsepäev	800,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku alevik	Juuniküüditamise mälestamismiiting	400,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku alevik	Jaanipäev	5 530,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla lauluväljak	Jaanipäev	8 000,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla, Raasiku alevik	Töö- ja puhkelaager	2 200,00	Noortekeskused

JUULI - AUGUST	Aruküla alevik	Kohvikutepäev	500,00	Aruküla Kultuuriselts
	väljasõit	Eakate ekskursioon	600,00	Aruküla Kultuuriselts
	väljasõit	Eakate ja noorte tantsupidu; memme-taadi üldlaulu ja tantsupidu	5 000,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	Õpetajate motivatsioonipäev	2 500,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku alevik	RaKu suvelaager	3 500,00	Noortekeskused
	Aruküla, Raasiku alevik	Raasiku valla malev	5 000,00	Noortekeskused
	Aruküla, Raasiku alevik	Töö- ja puhkelaager	2 200,00	Noortekeskused
OKTOOBER - SEPTEMBER	Aruküla alevik	Tarkusepäev	700,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku vald	Motokross	1 600,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku vald	Raasiku valla Õpetajate päev	5 500,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	Jalgrattamatk 22 aastat mööda Raasiku valda koos koolidega	100,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Eestimaa rahvamajade päev	650,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla rahvamaja	Eakate- ja vanavanemate päeva tähistamine	550,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla staadion	Huvihariduslaad	500,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku alevik	Sügisene ideelabor	500,00	Noortekeskused
	Aruküla, Raasiku alevik	Sügisene vaheaeg	500,00	Noortekeskused
	Aruküla rahvamaja	Noortekonverents	2 000,00	Noortekeskused
NOVEMBER	Aruküla rahvamaja	Emade ja isade lauluvõistlus	1 000,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Isadepäeva tähistamine	100,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku vald	Kodanikupäev	5 500,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Aruküla alevik	„Raasiku valla noor 2023“	1 500,00	Aruküla Kultuuriselts

DETSEMBER	Aruküla rahvamaja	Valla eakate jõulupidu	3 000,00	Aruküla Rahvamaja
	Aruküla rahvamaja	Advendikontserdid	250,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Esimese adventiküünla süütamine	450,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku vald	Koduste laste jõulupidu	300,00	Raasiku Rahvamaja
		Koduste laste jõulupidu	300,00	Aruküla Rahvamaja
	Raasiku rahvamaja	Uue aasta tervitamise pidu	180,00	Raasiku Rahvamaja
Raasiku alevik	RaKu talvelaager	1 000,00	Noortekeskused	
LÄBI AASTA	Raasiku vald	Raasiku valla spordivõistlused (suusavõistlus, rattasõit, maastikujooks, võrkpalliturniir, jalgpalliturniir, korvpalliturniir)/ perepäev	6 500,00	Raasiku valla SPORT
	Raasiku alevik	Näitused Raasiku rahvamajas	250,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku vald	Kalmistupühad	400,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	Lastelaagrid	1 000,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	Lusikapidu (1 x aastas)	1 700,00	vallavalitsus/kultuur/haridus
	Raasiku vald	Eakate võimlemine	2 300,00	Aruküla Kultuuriselts

3.7 Haridus

Antud tegevusala all kajastatakse kulutusi **alusharidusele, põhi- ja üldkeskharidusele, noorte huviharidusele, koolitranspordile, koolitoidule ning muule haridust toetavale tegevusele**. Valdkonna 2023 eelarveks on planeeritud 7 445 053 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 67,5% (2022. aasta osakaal 64%).

Tabel 18 Haridusvaldkonna kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	% 22/23
Alusharidus (lasteaiad)	1 509 322	1 594 798	1 691 472	2 187 522	2 677 144	22,4
Üldharidus (põhikoolid)	2 482 090	2 391 189	2 527 252	2 902 248	3 562 618	22,8
Üldkeskhariduse kulud	70 483	82 523	93 795	106 000	150 000	41,5
Noorte huviharidus ja -tegevus	379 105	421 788	432 597	488 745	535 440	9,6
Koolitransport /rongisõit	156 586	125 581	146 868	220 000	320 000	45,5
Koolitoid	104 542	98 989	114 367	125 558	115 150	-8,3
Muu haridus sh hariduse haldus	45 511	47 282	55 955	273 760	84 701	-69,1
KOKKU:	4 747 638	4 762 150	5 062 306	5 822 874	7 445 053	18,1

Alushariduse alla kuuluvad kõik valla lasteaiad, valla laste lastehoid ja eralasteaedade osalustasud. Eelarve kasvu mõjutab kõige enam õpetajate palgakasv, suurenenud kulud energiale ja uue rühma avamine Raasikul. Täiendava kuluna on planeeritud lisanduvate mururobotite soetamine Raasiku Kooli ja Pikavere Mõisakooli ning Pikavere Mõisakooli lasteaia pesupesemise võimekuse loomine.

Põhihariduse alla kuuluvad kõikide meie koolide kulud ja teiste omavalitsuste põhikoolides õppimise osalustasud. Eelarve suurenemist mõjutab palga- ja energiakulude kasv, planeeritud struktuurimuudatused.

Üldkeskhariduse otsekulud on kohamaksud teiste omavalitsuste- ja erakoolides, eelarve kasv tulenevalt õpilaste arvu ja osalustasu kasvust.

Huvihariduse alla kuuluvad Aruküla Huvikooli Pääsulind kulud ja noortele suunatud huviringide ja huvitegevustoetuse kulud. Kulude suurenemist mõjutavad palga ja energiakulude kasvud.

Koolitranspordi alla on planeeritud õpilaste tasuta rongisõidu vahendid ja koolibussi kulud. Kulud olid aastatel 2020 ja 2021 tavapärasest väiksemad, mõjutatuna distantsõppe perioodidest. Kulud on suurenenud seoses koolibussiteenuse ja rongisõidu kallinemisega.

Koolitoit on planeeritud eelarvesse riigialdise mahus ja see suureneb eelarveaasta jooksul vastavalt laekunud PRIA toetustele (koolipiim ja -puuvili) ning personali toitlustuskuludele. **Muu hariduse** all kajastatakse tsentraalseid hariduskulusid (nt koolipsühholoog ja sotsiaalpedagoog) ja haridusprojekte. 2022. aastal sisaldub eelarves projektide KLASS+ vahendid ja keeleõppeprojekti vahendid, mis suurendavad eelarvet ca 164 tuhande euro võrra. Eelarvesse on planeeritud valdkonna palgakulude kasv.

3.8 Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalse kaitse alla planeeritakse vahendid **puuetega inimeste ja nende hooldajate, eakate ja perede ning laste (sh noorte) toetamiseks** või toetamise korraldamiseks. Selle valdkonna 2023 eelarve on 679 394 eurot, mis moodustab põhitegevuse kogukuludest 6,2% (2022 osakaal 7,6%) ja milles ca 19% ehk 126 000 eurot on sotsiaalvaldkonna projektitoetustega kaetud (2022 oli projektitoetuste osa 31% sotsiaalvaldkonna eelarvest ja 2021 vastav näitaja oli ca 40%).

Tabel 19 Sotsiaalvaldkonna kulud

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023	muutus % 22/23
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve	
Puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	84 141	70 188	82 885	93 484	123 520	32,1
Eakate sotsiaalne kaitse	59 902	58 659	50 858	66 686	76 056	14,1
Asendus- ja järelhooldus	46 057	63 465	66 887	79 041	100 000	26,5
Perede ja laste sotsiaalne kaitse	57 317	64 789	123 289	229 956	161 000	-30
Toimetulekutoetus	10 877	13 266	14 507	38 233	50 000	30,8
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse*	22 134	24 393	18 870	44 050	82 000	86,2
Muu sotsiaalne kaitse sh haldus	9 585	98 668	152 563	195 902	86 818	-55,7
KOKKU	290 013	393 427	509 859	747 353	679 394	-9,1

*100% projektitoetusega eelarve

Sotsiaalse kaitse kuludele planeeritud vahendite vähenemine on näiline, sest väheneb vaid valdkonna projektitoetustega teostatavate projektide vahendid eelarves. Eelmise aasta valdkonna eelarves on 228 000 eurot projektirahasid, 2023 eelarveprojektis on neid 126 000 eurot. Lisaks sisaldab 2022. aasta number ka energiatoetuseid ja Ukraina sõjapõgenike toetuseid (68 378 eur), mida järgmise aasta eelarve ei sisalda. Eemaldades nimetatud erisused, on valdkonna eelarve kasv 22,7%.

Toetused, millele vahendid eraldab riik, korrigeeritakse eelarves peale riigipoolse toetussumma kinnitamist tegeliku eraldisega vastavaks.

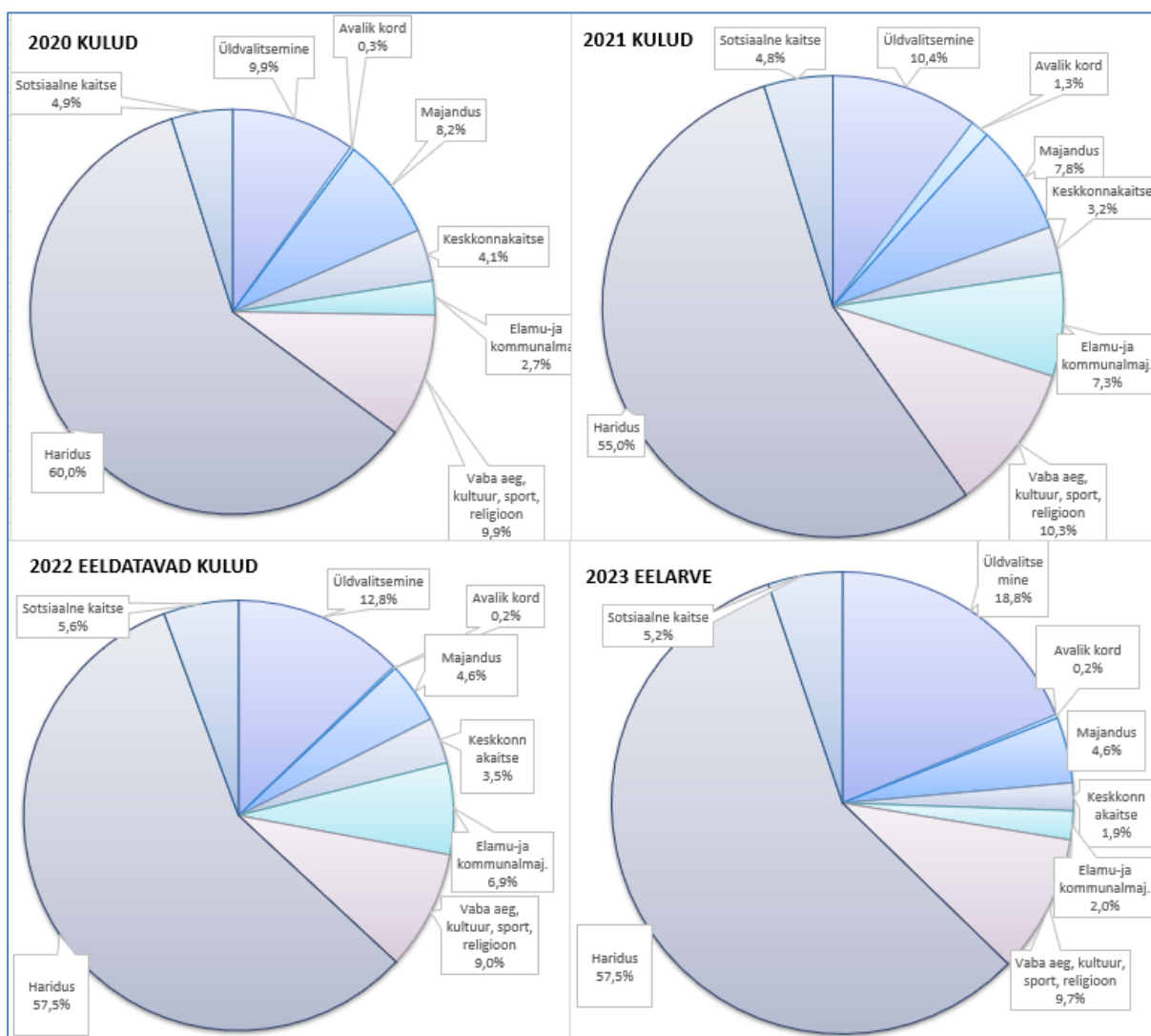
Lisaks põhitegevuse kuludele mõjutavad valdkondade eelarvet ka investeerimistegevuse vahendid, mis samuti on jaotatud tegevusalade lõikes. Järgmises tabelis on näha kogukulud (so majandamiskulud ja investeeringu kulud) valdkondade lõikes.

Tabel 20 Kogukulude (sh majandamiskulud, põhivara soetus, antav sihtfinantseerimine, osaluste soetus ja finantskulud) võrdlus tegevusvaldkondade lõikes

Nimetus	2019 tegelik	2020 tegelik	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023 eelarve
Üldvalitsemine	1 199 270	799 746	1 126 669	1 595 239	2 450 237
Avalik kord	16 539	23 891	141 451	21 388	32 377
Majandus	420 871	660 645	846 159	570 529	600 470
Keskkonnakaitse	191 725	332 976	349 485	431 081	252 459
Elamu- ja kommunaalmajandus	172 510	220 089	790 101	855 066	264 716
Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon	901 728	798 073	1 122 547	1 115 576	1 267 541
Haridus	7 084 518	4 834 130	5 982 543	7 143 148	7 514 553
Sotsiaalne kaitse	290 013	393 427	525 055	700 145	679 394
KOKKU	10 277 174	8 062 977	10 884 010	12 432 172	13 061 747

Nagu tabelist näha, on omavalitsuste üheks suuremaks seadusest tulevaks kuluartikliks haridusega seonduvad kulud. Hariduskulude suur osakaal eelarves on üheks indikaatoriks omavalitsuse elujõu iseloomustamisel. Hariduskulude osakaalu vähenemisel kasvab reeglina sotsiaalsele kaitsele suunatud vahendite hulk, mis annab indikatsiooni omavalitsuse elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse vähenemisest (vananemine, töökohtade nappus jms). Sarnaselt rahvastiku olukorra stabiilsusele nii üldarvu kui ka vanuselise grupijaotuse osas, on täheldatav stabiilsus ka eelarves vastavatele tegevusaladele suunatavate vahendite jaotuse osas. Aastate lõikes on ebahühtluse tekitajaks investeeringud ja/või täiendavad vahendid toetusprojektidest vastavas valdkonnas.

Raasiku valla kulude jaotuse osakaalud valdkondade vahel on näha järgmiselt jooniselt.

Joonis 7 Raasiku valla kogukulude struktuur 2020-2021 reaalsete ja 2022-2023 eelarvesse planeeritu põhjal (Allikas: Raasiku Vallavalitsus)

4. Investeermistegevus

Investeermistegevuse eelarveossa planeeritakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt põhivara soetus ja müük, saadav ja antav sihtfinantseerimine põhivara soetuseks, osaluste soetus ja müük, muude aktsiate ja osade soetus ja müük, antavaid ja tagasilaekuvaid laene ning finantstulusid ja -kulusid. Neist viimast võib planeerida netosummas (finantstulud miinus finantskulud). Seaduses kasutatav põhivara soetuse mõiste sisaldab materiaalse ja immateriaalse põhivara soetust (sh raamatupidamise seaduse alusel ka renoveerimist, kuna renoveerimise tulemusena tehakse vara väärtuse tõstmiseks kulutusi, mille järel vara kasutatakse pikema perioodi jooksul kui üks aasta).

Põhivarades osaluste, muude aktsiate ja osade soetamine, põhivara soetamiseks antav sihtfinantseerimine ning laenud kajastatakse investeermistegevuse eelarveosas miinusmärgiga. Põhivarades osaluste, muude aktsiate ja osade müük, põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine ja tagasi laekuvad laenud kajastatakse investeermistegevuse eelarveosas plussmärgiga ning sellele liidetakse finantstulude ja -kulude vahe. Investeermistegevuse eelarveosa kogusumma leidmine on vajalik eelarve tasakaalu, ülejäägi või puudujäägi arvestamiseks.

Raasiku valla 2023. aasta eelarvesse on planeeritud põhivara soetused ja nende toetused (sihtfinantseerimine), põhivara müük ning finantstulud ja -kulud. Investeermistegevuse eelarveosa kogusumma leidmiseks lahutatakse põhivara müük põhivara soetusest ning lisatakse finantstulude ja -kulude vahe.

Tabel 21 Investeermistegevus

Nimetus	2019	2020	2021	2022	2023
	tegelik	tegelik	tegelik	eeldatav	eelarve
Põhivara soetus	-2 831 803	- 822 920	-2 921 289	-2 579 824	-1 426 750
Põhivara müük	38 530	160 205	217 619	300 000	150 000
Saadav sihtfinantseerimine	55 510	326 803	991 571	429 472	506 460
Antav Sihtfinantseerimine				-17 560	
Osaluste soetus (-); müük (+)	-448 000			-400 000	-400 000
Finantstulude ja -kulude vahe	-41 7787	-51 425	-45 768	-63 000	-210 000
KOKKU	-3 088 157	- 387 337	-1 880 867	-2 330 912	-1 380 290

Tabel 22 Investeeringud 2023

EA tunnus /investeeringu objekt	eelarve	investeeringu lisainfo
1. Vallavalitsus (tunnus 01112)	600 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	266 640	Vallamaja hoone energiatõhususe parandamine, teostus toetusprojektiga
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	333 540	
2. Üldvalitsemimne (tunnus 01112)	400 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	Raven OÜsse vahendite suunamine Raasiku reovee puhastusjaama rekonstrueerimiseks
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	400 000,00	
3. Valla teed ja tänavad (tunnus 04510)	362 259,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	tegevused vastavalt teehoiukavale
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	362 259,00	
4. Elamumajanduse arendamine (tunnus 06100)	120 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	70 000,00	Nurme 10 sotsiaalkorterimaja rekonstrueerimine, lisandub 2022 eelarvest üleminev summa
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	50 000,00	
4. Sporditegevus (tunnus 08102)	275 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	170 000,00	Raasiku pumptrack ja Aruküla jõulinnak toetuse abil ja Raasiku terviseraja projekteerimine
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	105 000,00	
5. Üldharidus, Aruküla Põhikool (tunnus 09212)	30 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	Hoone esifassaadi ja sissepääsu rekonstrueerimine
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	30 000,00	
6. Üldharidus, Pikavere Mõisakool (tunnus 09212)	34 500,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	Veekahjustustega ruumide remont, internetiühendus välisühendus
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	39 500,00	
PÕHIVARASOETUSED KOKKU:	-1 826 750,00	sh Raven OÜ-sse vahendite suunamine
<i>sh toetuste abil</i>	506 460,00	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 320 290,00	

Investeeringute maksumused on kajastatud eelkalkulatsioonide alusel, täpne kulu selgub peale investeeringute teostust. Investeeringuid, millede teostus on planeeritud toetusvahendite abil, ei saa teostada, kui toetused ei realiseeru.

Põhivara müügi all on kajastatud vallale kuuluvate kinnistute müük.

Finantskuludena kajastuvad 2023. aastal makstavad laenuintressid, mis kasvavad tulenevalt laenukoormuse kasvust.

5. Finantseerimistegevus

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse järgi kuuluvad finantseerimistegevuse eelarveosa koosseisu laenude võtmine, võlakirjade emiteerimine, kapitalirendi- ja faktooringkohustuste võtmine, kohustuste võtmine teenuste kontsessioonikokkulepete alusel ja võetud laenude tagasimaksmine, kapitalirendi- ja faktooringkohustuste täitmine, emiteeritud võlakirjade lunastamine ning tagasimaksed teenuste kontsessioonikokkulepete alusel. Finantseerimistegevuse kogusumma on üks komponent eelarve ülejäägi ja puudujäägi arvestamisel.

Finantsjuhtimise seadus pöörab suurt tähelepanu omavalitsuste võlakoormusele. Seaduse kohaselt on netovõlakoormus võlakohustuste ja likviidsete varade vahe aruandeaasta lõpu seisuga. Võlakoormuse arvestamisel lähtutakse netoarvestuse põhimõttest, et suuremas summas likviidsete vahendite olemasolul saaks omavalitsusüksustele võimaldada suuremas summas kohustuste võtmist.

Kuni aastani 2024 võib netovõlakoormus aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kümnekordse vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kümnekordne vahe on väiksem kui 80 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 80 protsendini vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Alates 2025. aastast väheneb netovõlakoormuse ülemmäär 5%-lt aastas kuni 65%-ni.

Tabel 23 Raasiku valla laenukohustused (kehtivad laenulepingud)

Laenuga finantseeritud investeringuobjekt	Laenu lõpptähtaeg	Laenu summa	maksed 2022		maksed 2023 ¹⁶	
			põhiosa	intress	põhiosa	intress
Raasiku valla veemajandusprojekt	27.03.2031	310 000	17 222	832	17 222	3 000
Raasiku lasteaed	18.12.2023	525 000	52 500	715	52 500	1 540
Aruküla aleviku liigvesi	24.01.2025	121 846	12 084	306	12 084	800
Raasiku põhikooli rekonstrueerimine ja juurdeehitus	20.12.2026	2 000 000	213 080	11 098	210 000	34 300
Raasiku spordihoone ja Aruküla põhikooli laiendamine ja staadion	15.08.2028	3 800 000	253 813	39 887	255 600	92 320
Aruküla lasteaia juurdeehitus ja keskkütte rekonstrueerimine*	15.01.2032	1 500 000	49 919	8 738	150 000	79 100
Laenude põhiosa jääk aasta lõpus			5 443 768		4 730 768	

Tabel 24 Raasiku valla netovõlakoormus

Nimetus	2019 tegelik	2020 tegelik	2021 tegelik	2022 eeldatav	2023 eelarve
Põhitegevuse tulud	8 344 178	9 144 938	9 573 727	10 719 360	11 420 723
Laenukohustuse jääk	5 655 321	5 088 659	4 542 386	5 443 768	6 130 768 ¹⁷
Likviidsete varade suunamata jääk	142 260	1 669 695	607 794	300 000 ¹⁸	2 500
Netovõlakoormus (eurodes)	5 513 061	3 418 964	3 934 592	5 143 768	6 128 268
Netovõlakoormus % tuludest	66,1	37,4	41,1	48	53,7

¹⁶ 2023 andmed on planeeringu alusel arvestatud EURIBORi kasvuga

¹⁷ Sisaldab 2023 eelarvesse planeeritud 1,4 mln laenu

¹⁸ Eeldatav tulumaksu ülelaekumine ja kulueelarve alataitmine 2022. aasta eelarves

6. Likviidsete varade muutus

KOFJS alusel kuuluvad likviidsete varade muutuse eelarveosa koosseisu raha ja pangakontode saldo muutus, rahaturu- ja intressifondide aktsiate või osakute saldo muutus ning soetatud võlakirjade saldo muutus. Kohalikel omavalitsustel võib olla pangadeposiite ja väärtpabereid, mida käsitletakse seaduse kohaselt likviidsete varadena, kui neid saab vahetada suhteliselt lühikese ajaperioodi jooksul raha vastu ja neil puudub oluline turuväärtuse muutuse risk. Kohaliku omavalitsuse üksuste osalusi, muid aktsiaid ja osasid, nende väärtpaberite soetust ja müüki kajastatakse investeerimistegevuse eelarveosas.

Likviidsete varade saldo suurenemine kajastatakse eelarves plussiga, saldo vähenemine miinusega. Sarnaselt investeerimis- ja finantseerimistegevuse tulemite kajastamisele on vastav regulatsioon vajalik eelarve ülejäägi või puudujäägi arvestamiseks.

2023. aasta eelarvesse on planeeritud likviidsetest varadest suunata 300 000 eurot ehk summa, mis eeldatavasti saab olema 2022 tulude ülelaekumisest ja kulueelarve alakasutamisest arveldusarvel ning ei vaja 2023 eelarvesse üleviimist seoses 2022. aastasse planeeritud lepinguliste kohustuste üle minemisega järgmisesse aastasse. Peale 2023 eelarvesse likviidsete vahendite suunamist jääb likviidsete vahendite jäägiks ca 2 500 eurot.

Likviidsete varade jääk on vajalik katteallikas investeringute ülekulude sh planeeritud toetusmäärade tegelikkuses väiksema mahuga realiseerumisest tuleneva omaosaluse kasvu katteks. Kuna planeeritud eelarvesse jääb vabade vahendite summa väike, siis tuleb iga investeringu ülekulu katmiseks leida vahendeid planeeritud tegevuste arvelt või otsustada investeringu realiseerimine osaliselt.

Raul Siem

Vallavanem

Raasiku Vallavalitsus

Lisa eelarve seletuskirjale

Kehtivad ja üleminevad finantseerimis- ja töövõtulepingud¹⁹

1. Järgmisesse eelarveaastasse üleminevad laenulepingud:

Laenu andja	lepingu objekt	Lepingu nr	Laenu lõpptähtaeg	Laenu summa lepingus	Laenukohustuse jääk 31.12.2022
SA KIK	Raasiku valla veemajandusprojekt	5-1/12/4	27.03.2031	310 000	155 002
LHV Pank	Raasiku Lasteaed	KL-180713RA	18.12.2023	525 000	52 500
LHV Pank	Aruküla aleviku liigvesi	KL-240414RA	24.01.2025	121 846	25 175
LHV Pank	Raasiku Kool	KL-230316RA	20.12.2026	2 000 000	877 170
Swedbank AS	Raasiku Spordihoone, Aruküla Põhikool ja staadion	18-096085-JI	15.08.2028	3 800 000	2 883 840
SEB AS	Aruküla Lasteaed	2021003182	15.01.2032	1 500 000	1 450 081

KOKKU: 5 443 768

2. Raasiku valla lepingud, millede alusel jätkuvad investeerimistegevused 2023. aastal:

- Nurme 10 Sotsiaalkorterimaja rekonstrueerimine (Danville OÜ) ja omanikujärelevalve (Tarindiprof OÜ).
- Raasiku lasteaia juurdeehitus (ATP Betoon OÜ) ja omanikujärelevalve (Ehitusagentuur OÜ)
- Raasiku uue kalmistu kivimüüri renoveerimine (Eesti Kivi OÜ)
- Aruküla Spordisaali küttekalorifeerid (Hiieko AS)
- Diisलगeneraatorite soetus (BMG Energy OÜ)
- Aruküla-Pening kergtee projekteerimine (Hepta Group Energy OÜ)
- Rätla külatee rekonstrueerimine (Tariston AS)
- Pikavere Mõisakooli hoone fassaadi rekonstrueerimise projekteerimine (Sova Arhitektid OÜ)
- Bussiootepaviljonide valgustid (Bisontesolar OÜ)

¹⁹ Investeeringutega seotud lepingud